

УДК 340.1

**ФОРМУВАННЯ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ
У XIX–НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ ІДЕЇ
НАРОДНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ
У ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ (ЗУНР)**

А. Коваль

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: afkoval@gmail.com*

Висвітлено ключові події, постаті та ідеї, які передували створенню Західноукраїнської Народної Республіки. Метою статті є виявлення основ історії зародження та політичної зрілості (самоусвідомлення) частини українського народу на західноукраїнських землях у XIX – на початку XX ст. Наголошено важливу роль внеску та ідей численних українських громадсько-політичних діячів у процесі національного становлення українців. Обґрунтовано закономірний характер об'єднання українців на початку XX ст. у власну державу, що було усвідомленим кроком політичного, культурного, економічного та національного розвитку українського народу.

Культурна самобутність українців, яка чітко відрізнялася від культури сусідніх народів, стала основою формування українців як етнічної групи, яка історично довела своє право на самовизначення і створення власної держави.

Ключові слова: Західноукраїнська Народна Республіка, народ, націотворення, право на самовизначення, національна держава.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2018.67.026>

Історія, філософія, правознавство, антропологія, соціологія, економіка намагаються логічно та історично обґрунтувати причини виникнення, розвитку та зміни різних форм співіснування тих чи інших суспільних груп. Основні суспільні поняття «народ», «нація», «держава» мають свою історію виникнення та еволюції. Зміна розуміння взаємозв'язку та взаємозалежності цих понять змінила світогляд усього цивілізованого суспільства. Особливою є історія появи на початку XX ст. нових національних європейських держав, які утворені шляхом використання свого права на самовизначення і утворення власних держав. Кожен народ у певну історичну епоху має свою етнічну територію і на момент створення нових національних держав прагнув до створення держави на всій етнічній території. Проте політичні кордони не завжди повністю збігалися з етнічними кордонами титульних народних держав.

Новітня історія культурного формування народів і утворення ними власної національної держави є феноменальним явищем у світі. Складною і, водночас, надзвичайно цікавою є історія формування українського народу як культурної спільноти, яка об'єднана спільною мовою, традиціями, культурою та правом. Зважаючи на те, що перші могутні середньовічні держави слов'ян-українців – Київська-Русь та Галицько-Волинська держава, з огляду на об'єктивні історичні процеси припинили своє існування, на етнічній території слов'ян-українців значний історичний період політично панували (управляли) різні сусідні держави, які, розширюючи власні політичні кордони, часто вели війни за «свої нові» кордони. Безпосередніми й активними учасниками цих воєн у різні часи були, як правило, і

корінні жителі різних частин етнічної території України. Беручи участь у національно-визвольних війнах, спочатку козаки, а згодом і більшість українців прагнули до створення (відновлення) власної національної та суверенної держави на своїй етнічній території. Періоди Козаччини та Гетьманщини були для українців важливими етапами національного усвідомлення своєї культурної ідентифікації та постійного прагнення до незалежності. Зважаючи на об'єктивну дійсність, козаки-українці часто шукали союзників та гарантів своєї незалежності. Особливо важким та доленосним для козаків-українців був період кінця XVII – початку XVIII ст. Втративши контроль над територією Гетьманщини після перемоги Петра I під Полтавою, цінним для всього українського народу є створений у 1710 р. гетьманом Пилипом Орликом конституційний проект «Договори і Постановлення Прав і вольностей Війська Запорозького між Ясновельможним паном Пилипом Орликом, новообраним гетьманом Війська Запорозького, і між генеральною старшиною, полковниками, а також названим Військом Запорозьким» [3], який за змістом випереджав ідеї французьких та англійських мислителів – засновників нових концепцій суспільного договору, розподілу влад, права народу на обрання та зміну влади, державного та народного суверенітету тощо.

Історично унікальним є процес зародження нової та новітньої української культури, в тому числі мови, письма, лексики тощо, яка синхронно формувалась у народі, територія якого штучно була розділена між декількома державами. Саме культурна самобутність українців, яка чітко відрізнялася від культури сусідніх народів стала основою формування українців як етнічної групи, яка історично довела своє корінне право на створення власної держави.

Розуміючи історію Нового Часу (часу просвітництва, часу переосмислення попередньої епохи життя суспільства, а також появи нових моделей співжиття людей у державі, нових моделей розуміння права тощо) можна стверджувати, що такі ідеї «руші» суспільства були незворотнім процесом відмови всіма європейськими державами від класової моделі суспільства та перетворення його на національні держави, основою діяльності яких є народ, який бере участь у виборах найвищих державних органів, залишаючи за собою право на їх відкликання.

Метою цієї статті є виявлення основ історії зародження та політичної зрілості (самоусвідомлення) частини українського народу на західноукраїнських землях, яка з огляду на об'єктивні причини ще у XIX – на початку XX ст. політично підпадала під юрисдикцію Австрії (Австро-Угорщини). Автор пропонує розуміти факт створення Західноукраїнської Народної Республіки як закономірне явище, обґрунтоване діяльністю та творчістю багатьох українських політичних, громадських, наукових та культурних діячів, без виснажливої праці яких українці на західноукраїнських землях не мали б такої сили до самоорганізації на значній території Європи.

Для кращого розуміння основи виникнення та поширення серед українців ідеї створення власної національної держави запропоновано враховувати суспільно-політичне становище українців в Австрійській монархії, значення появи важливих громадських, культурно-просвітницьких організацій, просвітницької ролі українців-науковців Львівського університету, Наукового товариства імені Шевченка, їхніх ідей, викладених у правових періодичних виданнях, а також процесів формування нової політичної свідомості в політичній еліті українців, які брали активну участь у роботі Галицького крайового сейму, а також у парламенті Австро-Угорщини. Лише належно усвідомивши процеси, які змінювали свідомість українців у XIX ст. – на початку XX ст., можемо з упевненістю доводити, що утворення Західно-

української Народної Республіки невідповідне явище, а, навпаки, усвідомлений крок політичного, культурного, економічного та національного розвитку як української еліти, так і більшості українського народу, який проживав на території Австро-Угорської імперії до часу її політичного розпаду.

З кінця XVIII ст. основоположниками нової культури українського народу (його історії, мови, літератури, фольклору, звичаїв) є І. Котляревський, П. Гулак-Артемівський, Г. Квітка-Основ'яненко, Є. Гребінка, М. Костомаров, М. Максимович, О. Бодянский та інші.

Чи не однією з перших праць, яка закликала всіх українців до об'єднання, пропонувала вивчати історію українського народу ще з прадавніх часів і по-новому обґрунтувала право українського народу на його національне відродження була праця «Історія Русів» (1828) [11].

Для кращого розуміння історії формування українцями ідеї народного суверенітету та створення національної держави, звернуто особливу увагу на об'єктивні суспільно-політичні умови, за яких з'явилися праці таких авторів, як Г. Андруський «Перший проект Конституції», «Другий проект Конституції», «Начерки Конституції Республіки» [1]; Б. Грінченко, М. Драгоманов «Діалоги про українську національну справу» [7]; Н. Василенко «Конституція Филиппа Орлика» [3]; «Вивід прав України. Документи і матеріали до історії української політичної думки» [4]; М. Драгоманов «Проект основаній Устава украинскаго общества «Вольный Союз» – «Вільна Спілка» 1884» [11]; Драгоманівський збірник. «Вільна спілка» і сучасний український конституціоналізм» [8]; статутні документи Кирило-Мефодіївського товариства (у трьох томах) [13]; Ю. Охримович «Розвиток української національно-політичної думки (Від початку XIX століття до Михайла Драгоманова)»; К. Левицький «Історія політичної думки галицьких українців. 1848–1914. На підставі споминів і документів» [15] та «Українські послі. Сильвети наших давніх послів і політичних діячів. 1907–1914 рр.» [16]; Я. Старух «Тисяча років життя й боротьби Українського Народу: Короткий нарис історії України» [28]; Ю. Бачинський «Україна irredenta» [2]; Я. Головацький «Становище русинів у Галичині 25 червня 1846 р.» [9]; М. Люзьяк «Роль та місце “Руської Трійці” в історії української філософії та формуванні національно-політичної свідомості» [18]; Ю. Охримович «Розвиток української національно-політичної думки: (від початку XIX століття до Михайла Драгоманова)» [20].

Важливими для оцінювання формування ідей українців є праці, зокрема: І. Чорновол «Українська фракція Галицького крайового сейму 1861–1901 рр.: нарис з історії українського парламентаризму» [30] та «199 депутатів Галицького сейму» [29]; Р. Ковалюк «Український студентський рух на західних землях. XIX–XX ст.» [14]; М. Лозинський «Галичина в рр. 1918–1920» [17]; А. Пашук «Соціологічні та суспільно-політичні погляди С. Подолинського» [21]; П. Радько «Національні традиції державотворення в українській історіографії та політичній літературі XIX–XX століть: концепції, ідеї, реалії» [23]; «“Русалка Дністрова”»: документи і матеріали» [24]; «“Руська Трійця” в історії суспільно-політичного руху і культури України» [25]; О. Скакун «Политическая й правовая мысль на Украине (1861–1917)» [26]; В. Сокуренько «Демократические учения о государстве и праве на Украине во второй половине XIX века» [27]; Яртись А. «Українська національна ідея в науково-теоретичній спадщині Юліана Бачинського» [31].

Узагальнюючи вищевказані праці, виділяємо те, що у Галичині особливим етапом українського національного відродження був період з 30-х років XIX ст., коли з'явилася перша національна громадська організація Маркіяна Шашкевича,

Івана Вагилевича та Якова Головацького, – «Руська Трійця» та її національно-просвітницький альманах, – «Русалка Дністрова». У праці ««Руська трійця» в історії суспільно-політичного руху і культури України» (1987) [25], видання якої було присвячене 150-річчю виходу у світ альманаху «Русалка Дністрова», авторський колектив, зокрема В. Горинь, О. Купчинський, І. Стеблій, Є. Гринів, Д. Гринчишин та інші, розкрито реалії суспільно-політичного руху у східній Галичині: зокрема, поширення ідей Просвітництва та формування нових тенденцій для зародження й утвердження нових демократичних цінностей у житті українського народу. Тлумачення філософських ідей, переосмислення мови як духовної сутності народу, виявлення основ народознавчої концепції, переосмислення історії українського народу, його писемних джерел мали значний вплив на зміну сприйняття українцями своїх природних прав, зокрема, права на свободу, свободу думки тощо, використання яких безпосередньо вплинули на події 1848–1849 рр. У праці вказано: «У своїх суспільствознавчих дослідженнях І. Вагилевич великого значення надає з'ясуванню ролі природного середовища. Природа, – написав він у праці «Слов'янська символіка», є художнім витвором духу. Бог як єдиний світовий дух знаходиться в природі у всьому, він її одушевляє. Зв'язок людини (як частини Бога) з природою «розсипаний у дивно-різноманітних творіннях» [25, с. 190]. Взаємозв'язок природи і людини, природи і суспільства стали для І. Вагилевича підґрунтям для аналізу появи та розвитку праслов'ян. У працях І. Вагилевича «Підгорецькі яскині», «Шелудевий Буняк», працях Я. Головацького «Карпатська Русь», «Народні пісні Галицької і Угорської Русі» автори переосмислили розвиток суспільства, який, на їхню думку, безпосередньо пов'язаний з природними умовами (рельєф, річкова система, кліматичні умови, родючість земель тощо.) Автори чи не вперше серед українців науково обґрунтовують зв'язок історичних та суспільствознавчих наук (політології, економіки, культурознавства) з природничими. Чи не основною метою вчених було доведення, що «народ слов'янський давній», «він здавна жив у Європі» [25, с. 192], слов'яни мали власну державність, власну історичну та культурну традицію ще у ранньому середньовіччі. Цінним є аналіз життя українського народу у період князівської доби, під пануванням Польщі, усвідомлення боротьби Запорізької Січі під Зборовом, Збаражем, Львовом, на території Червенської Русі, за часів Б. Хмельницького як дієвого прояву національно-визвольного руху українського народу [25, с. 194].

У травні 1848 р. у Львові створено культурологічно-національний представницький орган, – Головна Руська Рада (Рада Народна Руська). Священик Михайло Куземський та правник Іван Борискевич засновують український часопис Головної Руської Ради «Зоря Галицька». У першому номері часопису була опублікована «Відозва до українського народу Головної Руської Ради» – це політична програма Головної Руської Ради, яка не переставала діяти до 1918 року. «Відозва» містить ідею об'єднання всіх українських земель. В її першому номері у «Відозві до українського народу» йшлося про те, що наддніпрянські й галицькі українці є однією нацією. Важливим є те, що Головна руська рада прийняла символіку галицьких українців – синьо-жовтий прапор і герб зі зображенням золотого лева на синьому полі. Однією з надважливих політичних вимог для українців Австрії була вимога поділу Галичини на дві провінції – польську та українську з окремими адміністраціями. Передбачалося, що у результаті такого поділу відбудеться розширення сфери вжитку української мови, зрівняння в правах уніатського духовенства з католицьким; українці отримають доступ для зайняття всіх державних посад тощо. Заклики до самоствердження українського народу

сформульовано так: «Будьмо тим, чим бути можемо і повинні. Будьмо народом». Крім закликів до створення українського народу, важливими є реальні дії Головної Руської Ради, яка у 1848 р. скликала з'їзд діячів науки та культури, т. зв. «Собор руських учених», заснувала культурно-освітнє товариство – «Галицько-Руська матиця», відкрила у Львові Народний дім з українською бібліотекою, музеєм і народним клубом, сприяла створенню у Львівському університеті кафедри української мови у 1849 р. Головна Руська Рада та її «Відозва» стали ідейною базою розвитку на західноукраїнських землях народовського руху (ліберально-демократичного руху), який відстоював самостійність української нації, єдність українців Австрійської та Російської імперії, а також створення єдиного коронного краю.

У 1851 р. у зв'язку зі зміною політики в імперії, діяльність Головної Руської Ради була заборонена, а «Зоря Галицька» з 1851 р. почала підтримувати Москвофілів, які заперечували ідеї народовців та рутенства і прагнули з'єднання українського і російського народів [12].

Окремої уваги заслуговує творча діяльність Василя Івановича Подолинського (15.01.1815 – 24.08.1876), який під час революції 1848–1849 написав «Слово перестороги», у якій обґрунтував право українського народу на національну незалежність, виступав за налагодження на засадах рівноправ'я і взаємоповаги міжнаціональних взаємин, виступав за незалежну Україну у федеративному зв'язку слов'янських демократичних республік: «Так, ми – русини і віримо твердо у воскресіння вільної, незалежної Русі. Раніш чи пізніш – не має значення. Відстань у часі нас не тривожить, бо що таке століття в національному житті? Воно значить менше, ніж риби знести одне яйце! Минув той час, коли ми вагалися навіть по кутках признатися до свого імені. Сьогодні русин виявляє його цілому світові. Ніщо не може здержати нас від стремління, загальних для цілої Європи, і ми не замовкнемо, хіба Європа замовкне. Усі ми хочемо бути вільними разом з іншими народами і стиха тужимо за цим» [22].

Наступним важливим етапом формування національного світогляду українців у Галичині є зародження і розвиток українських політичних партій на західноукраїнських землях. Наприкінці 70-х років Юліан Романчук став одним із лідерів українського національного політичного руху. У 1879 р. він заснував політичний часопис «Батьківщина» (основний девіз видання – «Праця для українського народу та згода і єдність всіх українців»), його додаток «Руський правотар народний» (юридичний довідник для населення).

З 1880 р. відомий український адвокат Володимир Барвінський почав друкувати газету «Діло» (видавалася до 1939 року), яка стала інформаційним центром народовського руху і офіційним органом народовської партії. З 1885 р. створено Народну Раду як орган політичного керівництва народовців, яку очолив перший професор-правник Львівського університету Олександр Огоновський, а після його смерті у 1892 р. – Юліан Романчук. Поступово народовці перетворюються в українську парламентську організацію.

У жовтні 1890 р. у Львові була заснована Русько-Українська Радикальна партія, яка мала загальнонародний, соборницький, всеукраїнський характер, бо прагнула об'єднати увесь український народ: українців Галичини (русинів) та українців наддніпрянської України. Її засновниками та діячами були Іван Франко, Михайло Павлик, Роман Яросевич, Северин Данилович та інші. Ідейним керівником партії, який мав на неї колосальний вплив, був Михайло Драгоманов. Фактично з діяльністю Русько-Української Радикальної партії починається реалізація ідеї державної самостійності України.

Згодом з'явилося Національно-Демократичне Сторонництво (Українська Національно-Демократична партія; з грудня 1899 р. – Українське Національно-Демократичне об'єднання (УНДО)). У програмі партії зазначалося про необхідність підтримки прагнень певних політичних сил у Російській імперії до її федералізації. Партія відстоювала ідею державницької самостійності України.

Окрім вищевказаних партій, на початку ХХ ст. українці мали право обирати у представницькі органи своїх представників від різних партій, зокрема, від трудової, соціал-демократичної чи християнсько-суспільної партій.

Процесом формування політичної та правової свідомості українців невід'ємно пов'язаний із розвитком української юридичної науки та освіти у Львівському університеті. Творчість та наукові виклади Олександра Огоновського, Петра Стебельського та Станіслава Дністрянського є надзвичайно важливим досягненням українців. Важливим у цей час є також діяльність правничої комісії Наукового Товариства ім. Шевченка. «Збірник Правничої комісії», «Правнича Бібліотека», українські правничі періодичні видання: «Часопись Правнича», «Часопись Правнича і Економічна», «Правничий Вісник», а також діяльність новостворених українських правничих організацій і товариств: «Кружок Правничий», «Товариство Українських Правників», які реалізують функцію правового всеобучу серед українців та інших народів Австро-Угорщини. Особливою та цінною у той час була діяльність Костя Левицького, Євгена Олесницького та інших вагомих українських діячів.

Зважаючи на те, що кожна ідея втілюється у життя через дії певних осіб, автор звернув увагу на діяльність відомих представників українського народу, які ще задовго до утворення ЗУНР провадили реальну просвітницьку, громадську, наукову та політичну діяльність і за це отримали законне право управління новоствореною українською національною державою – ЗУНР. Серед близько двохсот депутатів за весь час існування Галицького крайового сейму Теодор Ваньо, Іван Куровець, Іван Макух, Роман Перфецький та деякі інші продовжили свою активну діяльність на урядових посадах ЗУНР. Також активними учасниками з утворення та діяльності новоствореної ЗУНР були і колишні послы до парламенту Австро-Угорщини (у Відні), а саме Сидір Голубович, Станіслав Дністрянський, Кость Левицький, Євген Петрушевич, Володимир Сінгалевич, Степан Смаль-Стоцький, Кирило Трильовський, Лонгин Цегельський та деякі інші. Про значущу суспільно-політичну місію Андрея Шептицького, Олександра Барвінського та Івана Горбачевського як представників більшості Палати панів Райхсрату варто створювати окремі наукові дослідження.

Важливим чинником, який вплинув на зміну політичної картини Європи, є діяльність американського Президента Вудро Вільсона та проголошення ним на початку 1918 р. у Конгресі США «чотирнадцяти пунктів». 4 жовтня 1918 р., опираючись на задеклароване Вудро Вільсоном право народів на самовизначення, Євген Петрушевич як Голова української парламентської репрезентації на сесії австрійського парламенту задекларував бажання українців створити власну державу на Східній території Галичини. 12 жовтня українські парламентарі з метою обговорення питання про майбутнє західноукраїнських земель вирішили скликати у Львові «з'їзд мужів довір'я». Так, 18–19 жовтня 1918 р. у приміщенні Народного Дому у Львові відбулася Конституанта (Конституційні Збори) близько 500 українців, а саме депутатів обох палат австрійського парламенту та крайових Сеймів Галичини і Буковини, представників українських політичних партій, студентства та єпископату УГКЦ. На з'їзді було обрано представницький орган

українського народу – Українську Національну Раду (УНРаду), ухвалено її статут та затверджено президію, головою президії (президент) обрано Євгена Петрушевича. До складу УНРади увійшли Кость Левицький, Сидір Голубович, Лонгин Цегельський, Василь Стефаник, Осип Назарук, Василь Панейко, Мирон Кордуба, Степан Томашівський, Станіслав Дністрянський, Кирило Студинський, митрополит Андрей Шептицький, єпископи Григорій Хомишин і Йосафат Коциловський та інші.

Тимчасовий уряд, який очолив Є. Петрушевич, почав свою роботу у Відні. Кость Левицький очолив делегацію для вирішення справ Галичини і Закарпаття, місцем діяльності якої було визначено м. Львів, а Омелян Попович у Чернівцях очолив буковинську делегацію.

25 жовтня 1918 р. у Відні після офіційного повідомлення цісарського уряду про створення УНРади була висунута вимога офіційно передати УНРаді владу у Галичині. З метою отримання підтримки від США, Євген Петрушевич надіслав ноту (офіційне звернення) президенту США Вудро Вільсону з проханням підтримати право українців на власну державу, але офіційної відповіді до 1 листопада того ж року не отримали. Зважаючи на декларації поляків, що і вони вважають землі Східної Галичини своєю територією, УНРада організувала силове повстання, внаслідок якого влада на території Східної Галичини та Північної Буковини перейшла до УНРади. На ратуші у Львові підняли синьо-жовтий прапор та було зайнято всі стратегічні будівлі міста. Офіційним документом, який підтверджує початок утворення незалежної ЗУНР є «Відозва Української Національної Ради» від 1 листопада 1918 р.: «Дня 19 жовтня твоєю волею утворилася на українських землях бувшої австро-угорської монархії Українська Держава і її найвисша власть, Українська Національна Рада. З нинішнім днем Українська Національна Рада обняла власть в столичнім місті Львові і на цілій території Української Держави. [...] Аж до видання законів Української Держави обов'язують дотеперішні закони, на скільки вони не стоять у противенстві до основ Української Держави [...] Українська Національна Рада скличе на основі загального, рівного, безпосереднього і тайного виборчого права Установчі Збори, які рішать про дальшу будучність Української Держави [...] Львів, 1 падолиста 1918» [5].

9 листопада того ж року було утворено Раду державних секретарів (Державний секретаріат), яку очолив К. Левицький. Передбачалося створення чотирнадцяти Державних секретаріатів: внутрішніх справ (Лонгин Цегельський), зовнішніх справ (Василь Панейко), фінансів (тимчасово Кость Левицький), військових справ (Дмитро Вітовський), юстиції (Сидір Голубович), торгівлі та промислу (Ярослав Литвинович), земельних справ (Степан Баран), шляхів (Іван Мирон), пошти і телеграфу (Олександр Пісецький), праці та суспільної опіки (Антін Чернецький), суспільного здоров'я (Іван Куровець), освіти (тимчасово Олександр Барвінський), публічних робіт (Іван Макух). 13 листопада УНРада ухвалила «Тимчасовий закон про державну самостійність українських земель бувшої австро-угорської монархії», який визначив назву держави – Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР) та її кордони, що охоплювали всі українські етнографічні землі Австро-Угорщини. Офіційно затвердженим гербом ЗУНР стало зображення золотого лева на синьому тлі. Вищим органом влади мали стати Установчі Збори, а до їх скликання керівництво ЗУНР покладалося на УНРаду та Державний секретаріат.

Григорій Касьянов у монографії «Теорія нації та націоналізму» виділив три етапи українського націотворення, де кінець XVIII ст. до 20-х р. XX ст. визначається ним як перший етап цього процесу [12, с. 298]. Процесу націотворення, на думку дослідника, притаманні і елемент «безперервності», й «стагнації та зворотного розвитку» [12, с. 298–300].

Отже, процес усвідомлення українцями себе народом, який має право на власну національну державу тривав ще з початку XIX ст. до проголошення УНР, ЗУНР та їх об'єднання в одну українську національну державу. Після втрати держави у 1923 р. українці аж до проголошення українським народом сучасної суверенної, демократичної, правової та соціальної України зберігали свою народну ідентичність та силу народу як націотворчого та державотворчого суб'єкта.

Список використаних джерел

1. *Андрузький Г.* Перший проект Конституції; Другий проект Конституції; Начерки Конституції Республіки // Кирило-Мефодіївське товариство: у трьох томах. Т. 2. Київ, 1990.
2. *Бачинський Ю.* Україна ingredita. Київ: Основні цінності, 2003. 176 с.
3. *Василенко Н. П.* Конституція Филиппа Орлика. Київ: Академічна юридична думка, 1998.
4. Вивід прав України. Документи і матеріали до історії української політичної думки. Друге видання. Нью-Йорк: Пролог, 1964. 250 с.
5. Відозва Української Національної Ради від 1 листопада 1918 року / Сайт Верховна Рада України 1994–2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0008300-18>
6. *Головацький Я.* Становище русинів у Галичині 25 червня 1846 р. (витяг із статті). URL: <http://ua-kobzar.livejournal.com/214577.html>
7. *Грінченко Б., Драгоманов М.* Діалоги про українську національну справу. Київ, 1994. 288 с.
8. Драгоманівський збірник. «Вільна спілка» і сучасний український конституціоналізм / за редакцією Тараса Андрусяка. Львів, 1996. 255 с.
9. *Драгоманов М.* Проект основаній Устава украинскаго общества «Вольный Союз» – «Вільна Спілка» 1884. URL: <http://constituanta.blogspot.com/2011/08/1884.html>
10. Західноукраїнська народна республіка. 1918–1923. Уряди. Постаті / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; гол. ред. Ярослав Ісаєвич; упоряд.: Микола Литвин, Іван Патер, Ігор Соляр. Львів. 2009. 350 с.
11. Історія русів / ред. і вступна ст. Олександра Оглоблина; пер. В. Давиденка; обкл. Якова Гніздовського. Нью-Йорк: Вісник ООЧСУ, 1956. 346 с.
12. *Касьянов Г. В.* Теорії нації та націоналізму: монографія. Київ: Либідь, 1999. 352 с.
13. Кирило-Мефодіївське товариство: у 3-х т. Київ, 1990., Т. 1. 544 с.; Т. 2. 694 с., Т. 3. 435 с.
14. *Ковалюк Р.* Український студентський рух на західних землях. XIX–XX ст. Львів, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2001. 420 с.
15. *Левицький К.* Історія політичної думки галицьких українців. 1848–1914. На підставі споминів і документів. Кость Левицький. Львів: Накладом власним з друкарні оо. Василян у Жовкві, 1926. Ч. 1–2. 736 с, IX с.
16. *Левицький К.* Українські послы. Сильвети наших давніх послів і політичних діячів. 1907–1914 рр. Львів: Видавнича спілка «Діло», 1937. Ч. 2. 109 с.
17. *Лозинський М.* Галичина в рр. 1918–1920. Нью-Йорк: Червона Калина, 1970. 228 с.
18. *Люзьяк М. М.* Роль та місце «Руської Трійці» в історії української філософії та формуванні національно-політичної свідомості. Львів: Атлас, 2003. 101 с.
19. *Литвин М. Р.* Західноукраїнська Народна Республіка – українська держава / Сайт Інституту енциклопедичних досліджень НАН України; URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=16406
20. *Охримович Ю. Ю.* Розвиток української національно-політичної думки: (від початку XIX століття до Михайла Драгоманова). Нью-Йорк: Видавництво Чарторийських, 1965. 120 с.
21. *Пашук А. І.* Соціологічні та суспільно-політичні погляди С. Подолинського. Львів, 1965. 219 с.
22. *Подолинський В.* Слово перестороги. Львів, 2001. С. 33–66. URL: <http://litopys.org.ua/perestor/sloworus.htm>

23. Радько П. Г. Національні традиції державотворення в українській історіографії та політичній літературі XIX–XX століть: концепції, ідеї, реалії. Київ, 1999. 387 с.
24. «Русалка Дністрова»: документи і матеріали / упорядники: Ф. І. Стеблій [та ін.]; Академія наук Української РСР, Інститут суспільних наук, Центральний державний історичний архів УРСР у Львові. Київ: Наукова думка, 1989. 542 с.
25. «Руська Трійця» в історії суспільно-політичного руху і культури України / [В. І. Горинь та ін.; відповідальний редактор Ф. І. Стеблій]; Академія наук Української РСР, Інститут суспільних наук. Київ: Наукова думка, 1987. 337 с.
26. Скакун О. Ф. Политическая и правовая мысль на Украине (1861–1917). Харьков, 1987. 159 с.
27. Сокуренько В. Г. Демократические учения о государстве и праве на Украине во второй половине XIX века. Львов: Львовский университет, 1966. 265 с.
28. Старух Я. Тисяча років життя й боротьби Українського Народу: Короткий нарис історії України. Ляйпціг, 1941. 232 с.
29. Чорновол І. 199 депутатів Галицького сейму. Львів: Тріада плюс, 2010. 224 с.
30. Чорновол І. Українська фракція Галицького крайового сейму 1861–1901 рр.: нарис з історії українського парламентаризму. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2002.
31. Яртись А. Українська національна ідея в науково-теоретичній спадщині Юліана Бачинського. URL: <http://www.franko.lviv.ua/faculty/Phil/Visnyk/Visnyk4/Kulturologiija/Jartys.htm>

References

1. Andruszky, G. (1990). The first draft of the Constitution; The second draft of the Constitution; Outline of the Constitution of the Republic. *Cyril and Methodius Society*. In three volumes. Kyiv. 2.
2. Bachinsky, Yu. (2003). *Ukraine irredenta*. Kyiv: Key Values.
3. Vasilenko, N. P. (1998). The Constitution of Philip Orlik. *Academic Legal Thought*. Kyiv.
4. *The issue of the rights of Ukraine. Documents and Materials to the History of Ukrainian Political Thought «Second Edition. View of "Prologue"»* (1964). New York.
5. *Statement of the Ukrainian National Council dated November 1, 1918* / Site Verkhovna Rada of Ukraine 1994–2018. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0008300-18>
6. Golovatsky, Ya. *The Situation of the Rusyns in Galicia, June 25, 1846 (excerpt from the article)*. Retrieved from <http://ua-kobzar.livejournal.com/214577.html>
7. Grinchenko, B., Drahomanov, M. (1994). *Dialogues on the Ukrainian national affair*. Kyiv.
8. *Drahomanov collection. «Free Union» and modern Ukrainian constitutionalism*. (1996). Edited by Taras Andrusiak. Lviv.
9. Dragomanov, M. *Project based on the Charter of the Ukrainian society «Free Union» – «Free Union» 1884*. Retrieved from <http://constituanta.blogspot.com/2011/08/1884.html>
10. *Western Ukrainian People's Republic. 1918–1923. Governments Posts* (2009). Institute of Ukrainian Studies them. I. Krypyakevich; Goal. Ed. Yaroslav Isayevich; arrangement: Nikolai Litvin, Ivan Pater, Igor Solar. Lviv 2009.
11. *History of Russ* (1956). Ed. and introductory article. Alexandra Ogloblyna; per. V. Davydenko; obkl Yakov Gnizdovsky. New York: Bulletin of the OCHSU.
12. Kasyanov, G. V. (1999). *Theories of Nation and Nationalism: monograph*. Kyiv: Lybid.
13. *Cyril-Methodius Society*: In the 3rd century. (1990). Kyiv.
14. Kovalyuk, R. (2001). *Ukrainian student movement on the western lands. XIX–XX centuries*. Lviv: Ukrainian Institute of Ukrainian Studies I. Krypiakevych National Academy of Sciences of Ukraine.
15. Levytsky, K. (1926). *The history of political thought of Galician Ukrainians. 1848–1914*. Based on memoirs and documents. Lviv: An overlay of its own from the printing house o.o. Basilian in Zhovkva. Ch. 1–2.

16. Levytsky, K. (1937). *Ukrainian Ambassadors. Sylves are our longtime ambassadors and politicians*. 1907–1914. Lviv: Publishing Union «Dilo». Ch. 2.
17. Lozynsky, M. (1970). *Galichin in the years 1918–1920*. New York: Chervona Kalina.
18. Luzyanyk, M. M. (2003). *The role and place of the «Russian Trinity» in the history of Ukrainian philosophy and the formation of national-political consciousness*. Lviv: Atlas.
19. Lytvyn, M. R. *Western Ukrainian Republic – Ukrainian State / Site of the Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine*. Retrieved from http://esu.com.ua/search_articles.php?id=16406
20. Okhrimovich, Yu. Yu. (1965). *Development of Ukrainian national-political thought: (from the beginning of the XIX century to Mikhail Drahomanov)*. New York: Czartoryski publishing house.
21. Pashuk, A. I. (1965). *Sociological and sociopolitical views of S. Podolinsky*. Lviv.
22. Podolinsky, V. (2001). *Word of warning*. Lviv, 33–66. Retrieved from <http://litopys.org.ua/perestor/sloworus.htm>
23. «Mermaid of the Dnistro River»: documents and materials (1989) / compilers: F. I. Steele [and others]; Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, Institute of Social Sciences, Central State Historical Archives of the Ukrainian SSR in Lviv. Kyiv: Scientific Opinion.
24. «Russian Trinity» in the history of the socio-political movement and culture of Ukraine (1987). [V. I. Horyn and others; Responsible Editor F. I. Stebly]. Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, Institute of Social Sciences. Kyiv: Scientific Opinion.
25. Radko, P. G. (1999). *National traditions of state-building in Ukrainian historiography and political literature of the XIX–XX centuries: concepts, ideas, realities*. Kyiv.
26. Skakun, O. F. (1987). *Political and legal thought in Ukraine (1861–1917)*. Kharkiv.
27. Sokurenko, V. G. (1966). *Democratic teachings about the state and the law in Ukraine in the second half of the nineteenth century*. Lviv: Publishing House of Lviv University.
28. Starukh, Y. (1941). *Old Man Y. Thousand years of life and struggle of the Ukrainian People: A short essay on the history of Ukraine*. Leipzig.
29. Chornovil, I. (2010). *199 deputies of the Galician Sejm*. Lviv: Triad plus
30. Chornovil, I. (2002). *Ukrainian fraction of the Galician Regional Sejm from 1861–1901: An essay on the history of Ukrainian parliamentarism*. Lviv: Ukrainian National Philharmonic Institute. I. Krypiakievich NAS of Ukraine.
31. Yartis, A. *The Ukrainian National Idea in Yulian Bachinsky's Scientific and Theoretical Heritage*. Retrieved from: <http://www.franko.lviv.ua/faculty/Phil/Visnyk/Visnyk4/Culturology/Jartys.htm>

**FORMATION OF PEOPLE SOVEREIGNTY IDEA
IN WESTERN UKRAINIAN LANDS
IN XIX – THE EARLY XX CENTURY AND ITS REALIZATION
IN THE WESTERN UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC (ZUNR)**

A. Koval

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: afkoyal@gmail.com*

The history of the emergence of new national European states in the early twentieth century is special, as far as these states were formed, as a rule, on the basis of their nations that for a long time had been under the authority of one or another empire. The Ukrainians, who sought to realize the right to self-determination, were one of these nations.

The article highlights the key events, figures and ideas that preceded the creation of the West Ukrainian People's Republic, and its purpose is to identify the bases and the historical

origins of political maturity (self-awareness) of a part of the Ukrainian people in Western Ukrainian lands in the nineteenth – the early twentieth century.

The author emphasizes the important role of the activities and ideas of many Ukrainian public and political leaders in the process of nation-building of Ukrainians, which, except 1917–1920, took place in the absence of its own state.

The author substantiates the logical nature of the Ukrainians uniting into their own state in the late twentieth century, which was a conscious step of the political, cultural, economic and national development of the Ukrainian people.

The cultural identity of Ukrainians, which completely differed from the culture of neighboring nations, became the basis for the formation of Ukrainians as an ethnic group that historically proved its right to create its own state.

Keywords: West Ukrainian People's Republic, nation, nation-building, the right to self-determination, national state.

*Стаття: надійшла до редакції 25.09.2018
прийнята до друку 01.11.2018*